

Etiologie poruch chování

Etiologie (také aetiologie, aitiologie, z řec. αἰτία aitia, příčina) znamená soustavné hledání a výklad příčin.

Porucha chování - projevy chování dětí a mládeže, které nerespektují ustálené společenské normy.

Známe tři primární příčiny vzniku poruchy chování:

1. Porucha centrální nervové soustavy (původ poruchy organický)
2. Geneticky podmíněná dispozice (původ poruchy dědičný)
3. Vliv sociálního prostředí (původ poruchy v prostředí)

Vliv sociálního prostředí:

Vliv rodiny

- rodina asociálních jedinců
- rodina psychopatických osobností
- rodina s tendencí k nevhodným návykům (alkoholismus)
- rodina emočně chladných rodičů, bez zájmu o své děti a jejich rozvoj
- rodina s málo vhodnou strukturou hodnot a norem.
- rodina ambiciózních rodičů
- nevěšmavost rodičů k trávení volného času dítěte
- neznalost, či nevěšmavost rodičů k okruhům kamarádů
- nemotivující přístup
- vliv sourozenců a prarodičů

Vliv školního prostředí

- atmosféra školy
- sociální rozvrstvení třídy a školy

Okolní vlivy

- Sociální status rodiny
- Etnické a kulturní rozdíly od většinové společnosti
- Politický a náboženský extremismus

Geneticky podmíněná dispozice:

- dispozice k disharmonickému vývoji
- dispozice k psychopatickému vývoji
- dispozice s odchylkou v rozvoji emočních a volních charakteristik

Oslabení nebo porucha centrální nervové soustavy

- vznik v období v období prenatálním:
 - fetální alkoholový syndrom
 - toxikomanie a kouření matky
 - toxicita životního prostředí
 - nemoc matky, infekce, úraz
 - Stresové prostředí matky
 - Rh inkompatibilita matky a plodu
- vznik v období perinatálním (před nebo během porodu)
 - komplikace u porodu
 - poloha plodu koncem pánevním
 - perinatální asfyxie
 - porod mimo dohled odborníka, alternativní porody
 - mechanické poškození mozku
 - nízká porodní hmotnost
 - detoxikace novorozence po porodu
- vznik adaptačních poruch, jejichž základem je kolísavost emočního ladění, impulzivita a nižší schopnost sebeovládání:
 - ADHD Attention Deficit Hyperactivity Disorder – porucha pozornosti s hyperaktivitou
 - ADD Attention Deficit Disorder – porucha pozornosti
 - ODD Oppositional Defiant Disorder – porucha opozičního vzdroru
 - CD Conduct Disorder – porucha chování (hluboká)

Výše uvedená klasifikace by však mohla odpovídat i geneticky podmíněným dispozicím.

Porucha chování bývá často spojována s vlivem všech těchto faktorů, případně většinou z nich.

Vznikají například tyto vazby:

Modelová kauza č. 1

Rodina bydlí v sociálně vyloučené lokalitě. Matka v průběhu těhotenství kouří, pije alkohol. Otec je nezaměstnaný, rodina ho příliš nezajímá. Oba rodiče nečekají v životě změnu, zvykli si na tento způsob života.

- rodina asociálních jedinců
- s málo vhodnou strukturou hodnot a norem
- nevšímaví k okruhu kamarádů dítěte
- nemotivují dítě ke vzdělání, připravují ho na stejný život, jako mají oni
- dítě trpí poruchou chování a poruchou pozornosti s hyperaktivitou
- dítě je ve třídě s ostatními dětmi ze stejné lokality
- dítě nevnímá žádnou osobnost, která by mu umožnila pozitivní motivaci

Otázka rodičů - KDO ZA TO MŮŽE?

- Společnost - nechtějí nás mezi sebou
- Špatní kamarádi - my ho (ji) to neučili
- Škola - má na naše dítě zbytečně velké nároky a nenaučí
- Stát - nedává nám dost peněz
- Alkohol, drogy - on (ona) by to jinak nikdy neudělal/a

Modelová kauza č. 2

Rodiče dítěte bydlí v domě rodičů matky. Ta nebyla schopná se oprostit od vlivu rodičů, zvláště matky. Otec dítěte se pracovně zdržuje mimo bydliště, dojíždí jen na víkendy. Dítě vychovávají jak rodiče matky, tak i matka. Prarodiče dítě hýčkají, motivují ho dárky a pozorností. Vzhledem k faktu, že se matka proti jejich vlivu nedokáže postavit, o dítěti rozhodují především prarodiče. Otec je v průběhu týdne i před dítětem prezentován jako neschopný, nevhodný vychovávat dítě a zajistit rodinu. Víkend s otcem většinou končí hádkou.

- rodina je dysfunkční
- dítě má občas problémy s pomočováním, obvykle po setkání s otcem
- u dítěte se vyvinul tik, bývá zlostné a neurotické
- děti se mu ve škole smějí, ono jim oplácí zvýšenou agresivitou
- dítě ztrácí zájem o školu
- dítěti se sice dostává dostatek pozornosti, tu však využívá k manipulování s prarodiči a matkou
- výchova není jednotná, mantinely z větší části vymezuje dítě
- dítě matku a otce nevnímá jako výchovnou autoritu
- přestože dítě netrpí nedostatkem dochází v rodině k drobným krádežím
- dítě zjistilo, že se mu lež vyplácí, přináší mu užitek. Nevidí problém i s tím, když se na lež přijde
- později hledá dítě realizaci mezi spolužáky, kteří experimentují s drogami

Otázka příbuzných - KDO ZA TO MŮŽE?

- Otec - nestaral se o dítě a rodinu
- Děti ve škole - smějí se mu (jí)
- Matka - kdyby si vybrala schopného chlapa
- Dítě - dostalo se mu přece veškeré pozornosti, má více než některé jiné děti
- Učitelé - nezajistili, aby se dítěti spolužáci nesmáli, nebyli schopni ho zaujmout ve škole

Modelová kauza č. 3

Dítě se narodilo starším rodičům, matce je 39 let, otcí 52. Otec trpí zdravotními potížemi. Už jedno dítě mají, při narození sourozence mu bylo 9 let. Starší sourozenec vyčítá mladšímu, že převzal pozornost rodičů, která do té doby patřila pouze jemu. Nechuť k mladšímu sourozenci přerůstá v otevřenou nevraživost, zvláště když cítí, že se mladšímu toleruje více, než jemu ve srovnatelném

věku. Mladšímu ubližuje, přestává respektovat rodiče, především matku, která má v rodině hlavní slovo.

- vliv sourozenců
- rozvinutá porucha sourozenecké rivality
- porucha graduje do otevřené agrese vůči sourozenci
- zahrnuje odmítání autority rodičů
- dítě bojuje o pozornost rodičů i mimo rodinu tak, že zlobí v hodinách, podílí se na drobných krádežích
- ve 12 letech začal tajně kouřit a ve 14 už experimentoval s drogami

Otázka rodičů - KDO ZA TO MŮŽE?

- My ne, dali jsme mu vše, co potřeboval
- Rodina se musí uskromnit, když přijde druhé dítě - proč to nechápe?
- Najednou začal zlobit a nikdo nevěděl proč
- Ubližovat sourozenci jsme ho přece neučili, to musel někde vidět
- Matka - byla jsem na něj sama, využíval, že je otec nemocný a mohl zasáhnout do výchovy jen málo

Modelová kauza č. 4

Rodiče jsou úspěšnými podnikateli, kteří jsou v průběhu celého týdne zaneprázdněni kariérou. O výchovu se starají prarodiče. Rodiče se snaží ovlivnit výchovu neustálým tlakem na dítě, snaží se přenášet na dítě své ambice. Přestože nemají dostatek informací, opakovaně intervenují ve škole za prospěch a zahlazují výchovné problémy dítěte. Situace se školou se vyhrotila až tak, že dvakrát dítě přemístili do jiné školy, což zdůvodnili podjatostí a nekompetentností učitelů. Nakonec umístili dítě do soukromé školy, kterou otec i mimo běžnou platbu sponzoruje. Tlak na dítě však nepolevil, naopak zesílil. Rodiče jsou otevřeně kritičtí vůči škole a také vůči prarodičům, které viní ze špatných výsledků. Dítě se snaží motivovat drahými dárky a penězi.

- rodina s málo vhodnou strukturou hodnot a norem
- rodina ambiciózních rodičů
- nevšímavost rodičů k trávení volného času dítěte
- neznalost, či nevšímavost rodičů k okruhům kamarádů
- nemotivující přístup
- dítě nemá pozitivní vzor
- zpochybňování kompetence učitelů způsobuje nevhodné chování dítěte vůči autoritám
- dítě neřeší vlastní problémy, očekává to od rodičů
- ve škole je neoblíbené, snaží se zalíbit penězi od rodičů a půjčováním drahých hraček
- vztahy se spolužáky se zjednoduší na něco za něco

Důležité upozornění: Kopírování a šíření tohoto materiálu se doporučuje!

- dítě si osvojuje žebříček hodnot rodičů

Otázka rodičů - KDO ZA TO MŮŽE?

- Dali jsme dítěti všechny možné prostředky, aby se realizovalo ve vzdělání
- Narazili jsme na nekompetentní a neschopné učitele - chyba je na straně školy
- Prarodiče nezvládli výchovu - chyba je na straně prarodičů
- Vyžadovali jsme výkonnost a byli jsme dostatečně přísní, udělali jsme ve výchově maximum
- Tyto modelové kauzy jsou jen ukázkou. Nejedná se ani o nejčastější, ani o nejtypičtější kauzy dětí, u kterých byla diagnostikována porucha chování.